

Hoofd BVD

31 december 1964.

MEMORANDUM**GEHEIM**Inzake inlichtingsituatie Suriname.INLEIDING

1. Krachtens artikel 3 lid 1.a van het Statuut van het Koninkrijk der Nederlanden behoren de handhaving van de onafhankelijkheid en de verdediging van het Koninkrijk tot aangelegenheden, waarvan de verzorging - o.m. ter wille van de eenheid - in handen van de organen van het Koninkrijk is gelegd. Aan deze Koninkrijkstaak is inhaerent het verzamelen van inlichtingen, welke van belang kunnen zijn voor de uit- en inwendige veiligheid van Suriname.

Artikel 34 van het Statuut bepaalt, dat de Koning - ter handhaving van de uit- en inwendige veiligheid - ingeval van oorlog of oorlogsgevaar dan wel ingeval bedreiging of verstoring van de inwendige orde en rust kan leiden tot wezenlijke aantasting van de belangen van het Koninkrijk, elk gedeelte van het grondgebied in staat van beleg of in staat van oorlog kan verklaren. Deze bevoegdheid is ten aanzien van Suriname vastgelegd in artikel 128 van de Staatsregeling van dit gebiedsdeel.

Volgens artikel 30 van het Statuut heeft Suriname aan de krijgsmacht, welke zich op zijn gebied bevindt, de hulp en bijstand te verlenen, die deze in de uitoefening van haar taak behoeft. Derhalve ook hulp en bijstand van de veiligheidsdienst van dat gebiedsdeel, welke dienst dus hiervoor berekend zal moeten zijn.

Deze laatste eis wordt ook gesteld in de toelichting op artikel 59 van het Statuut, met betrekking tot de - eveneens tot Koninkrijksbelangen gekwalificeerde - buitenlandse betrekkingen. De zorg van dit belang - aldus bedoelde toelichting - impliceert, dat het Koninkrijk er een direct belang bij heeft, dat de organisatie met betrekking tot de inlichtingen- en vreemdelingendienst de zekerheid biedt, dat internationale verwickelingen worden voorkomen. Deze zekerheid kan er alleen zijn, indien er allereerst aan Surinaamse kant voldoende geïnformeerdheid bestaat omtrent feiten en toestanden, welke van belang zijn voor de uitwendige veiligheid van Suriname. Dit betreft uiteraard extremistische stromingen en staatsgevaarlijke activiteiten in en buiten Suriname.

2. De BVD heeft in zoverre hiermee te maken, dat deze dienst - mede in het kader van de algemene hulp- en bijstandsverlening welke artikel 36 van het Statuut eist - de uitlopers in Nederland observeert. De BVD werkt samen met de veiligheidsdiensten van buitenlandse mogendheden, welke in

GEHEIM

GEHEIM

het Westindische gebied hun vertegenwoordigers hebben en verkrijgt zodoende aanvullende gegevens. Voorts verkrijgt de Dienst incidenteel inlichtingen van het veiligheidsapparaat van Suriname. Tenslotte ontvangt de Dienst evenzeer inlichtingen van de Militaire Inlichtingendienst (MID). Gezegd kan worden dat de BVD zodoende in de positie is om over het maximum aan inlichtingen te beschikken.

Van zijn kant stelt de BVD dit totaal van inlichtingen, waar mogelijk bewerkt, ter beschikking van de MID. Tevens rapporteert de BVD van tijd tot tijd aan de Vice Minister-President met het oog op diens verantwoordelijkheid ten aanzien van Suriname.

CID

3. In Suriname bestaat een Centrale Inlichtingen Dienst (CID), zijnde een eenheid van de Politie onder rechtstreeks bevel van de Procureur-Generaal. Momenteel omvat deze dienst 8 man, waarvan de leider getoond heeft de nodige geschiktheid te hebben om een dergelijke kleine groep met redelijke bekwaamheid te leiden bij beperkte taken. In de loop der tijden heeft de BVD aan verschillende politie-officieren van Suriname een kortere of langere opleiding gegeven in het inlichtingen- en veiligheidswerk, doch geen van deze opgeleiden is thans werkzaam bij de CID; plaatselijke omstandigheden hebben telkens weer geleid tot dit niet benutten van de aldus verworven kennis.

In 1960 heeft de toenmalige Procureur-Generaal, Mr. H. Pos, - een goede bekende van het huidige Hoofd BVD - om advies gevraagd teneinde te geraken tot een voor zijn taak berekende CID. Hieraan heeft de BVD voldaan door schriftelijke adviezen en vervolgens door een onderzoek ter plaatse, gevolgd door een daarna schriftelijk uitgebracht advies van elementaire strekking. Gebleken was namelijk dat de security bij de CID niet voldeed aan de meest eenvoudige eisen. De Surinaamse regering heeft gevolg gegeven aan het advies, door de huisvesting van de CID te compartimenteren, maar dit is de enige verbetering tot nu toe.

4. Mr. Pos vroeg voorts bij herhaling om inlichtingen betreffende in Nederland verblijvende of uit Nederland teruggekeerde Surinamers en waar dit mogelijk was werden die inlichtingen verstrekt. De BVD heeft dit evenwel moeten beperken tot die inlichtingen, welke niet uit sensitieve bron verkregen waren, gezien zijn verplichting tot bronbescherming. De noodzaak tot een betere security is zijdens de BVD bij herhaling betoogd, zij werd als eerste voorwaarde gesteld voor het verkrijgen van meer inlichtingen. Dit antwoord is ook gegeven op een klacht van de toenmalige Minister-President van Suriname, Mr. Emanuels, bij de toenmalige Nederlandse Vice Minister-President, Drs. Korthals. De BVD wenst niet het risico te lopen, dat met zorg opgebouwde operaties ter verkrijging van geheime inlichtingen schipbreuk leiden, waardoor de betrokken agenten in zeer ernstige moeilijkheden zouden komen.

GEHEIM

GEHEIM

Wel heeft de BVD aan Mr. Pos voorgesteld, dat sensitieve inlichtingen hem mondeling zouden bereiken langs de beveiligde weg van de MID: De BVD zou de MID inlichten, deze de inlichtingenofficier van de in Suriname gelegeerde troepenmacht (S.2-TRIS) en deze laatste op zijn beurt de Procureur-Generaal. Dit was een voorstel à prendre ou à laisser; Mr. Pos heeft dit uit prestige-overwegingen - ten onrechte - van de hand gewezen. Gevolg is, dat de BVD dus dergelijke inlichtingen niet aan Suriname ter beschikking stelt, zolang de security in Suriname niet adequaat is.

5. Sinds het vertrek van Mr. Pos - medio 1963 - is de security in Suriname niet verbeterd, behoudens dan de nieuwe huisvesting van de CID. De nieuwe Minister-President van Suriname, de heer Pengel, in de periode dat een Minister van Justitie ontbrak, heeft getracht een grip te krijgen op de CID, geheel in strijd met de principes welke voor een veiligheidsdienst behoren te gelden. De nieuwe PG, mr. de Miranda, had practisch de CID losgelaten, waardoor de leider van deze kleine dienst in grote moeilijkheden kwam, doch de nieuwe Minister van Justitie, mr. Adhin, heeft in deze situatie verbetering gebracht door te bepalen, dat de leider der CID aan hem rapporteert en hij bepaalt welke inlichtingen naar andere ministers worden doorgegeven. In zoverre is dus een duidelijke verbetering ingetreden.

Doch de activiteit van de CID is beperkt gebleven, hetgeen merkbaar is voor de BVD, omdat slechts incidenteel berichten worden ontvangen, in onvoldoende mate om te gelden als achtergrondskennis voor de operaties van de BVD in Nederland en als directe inlichtingen voor de veiligheidstaak van de BVD. De CID is nog steeds niet berekend voor zijn taak als veiligheidsdienst.

6. Tot goed verstaan diene, dat enkele jaren geleden de regering van de Nederlandse Antillen de medewerking van de BVD heeft gevraagd om te geraken tot een adequate veiligheidsdienst in dat gebiedsdeel. Aan dit verzoek is gevolg gegeven door een uitgebreid onderzoek ter plaatse, gevolgd door adviezen en door opleiding van het gekozen Hoofd van die veiligheidsdienst en van zijn tweede man. Ook daarna werd nog steun gegeven en thans kan worden gezegd, dat de Nederlandse Antillen beschikken over een veiligheidsdienst, die voor zijn taak berekend mag worden geacht en bij de leiding waarvan rekening wordt gehouden met de principes welke voor zo'n Dienst inachtgenomen behoren te worden.

In Suriname zijn de omstandigheden zeker minder gunstig om een dergelijk resultaat te bereiken, doch er is nog steeds geen royale poging toe gedaan. Wel heeft inmiddels de Minister van Justitie de wens te kennen gegeven, dat wederom een tweetal politie-functionarissen door de BVD zal worden opgeleid. In beginsel is de BVD daartoe bereid.

Lijfwacht Pengel

7. Na de aanslag op de heer Pengel, in 1959, heeft deze een bepaalde bescherming geëist voor zijn persoon en zijn

GEHEIM

GEHEIM

woning. Dit heeft later geleid tot de vorming van een soort lijfwacht, waarvoor de CID manschappen moest leveren. Dit is tenslotte alleen tot één man beperkt gebleven; wèl zijn manschappen van de Politie ter beschikking gesteld. De "lijfwacht" bestaat thans voorzover bekend uit 6 man, betaald uit de begroting van Binnenlandse Zaken, terwijl bovendien de Politie dient zorg te dragen voor een permanente bewaking, waarvoor 3 man zijn uitgetrokken.

De heer Pengel heeft bovendien naast deze lijfwacht een eigen "inlichtingendienst", onder leiding van de raad-adviseur, de oud-minister Morpurgo. Het is niet bekend, hoeveel medewerkers deze Morpurgo heeft, noch uit welke gelden dezen worden betaald. Evenmin is iets bekend geworden over de activiteiten van Morpurgo c.s.. De CID heeft dus een niet-officiële concurrent gekregen, doch heeft in elk geval door het ingrijpen van de Minister van Justitie wel weer de mogelijkheid gekregen zich als een - zij het bescheiden en slecht toegeruste - veiligheidsdienst te gedragen.

MID

8.

In Nederland heeft de taakverdeling tussen BVD en MID ertoe geleid dat de MID, aan wie de beveiliging van de militaire installaties en de voorbereiding van de mobilisatie zijn opgedragen, zich voor buiten de militaire sfeer te verwerven inlichtingen kan verlaten op de BVD. Voor de beveiliging van de TRIS zou normaliter de S.2 zich evenzo behoren te kunnen verlaten op de CID, doch deze kleine dienst is niet voldoende uitgerust voor het vervullen van zijn taken en voorts staat het gebrek aan security bij die dienst de S.2 niet toe daarmee in nauw contact te staan. Om de TRIS behoorlijk te beveiligen diende dus de S.2 zelf op pad te gaan teneinde de nodige gegevens te verkrijgen, welke eigenlijk de CID zou hebben te leveren; werk dat in Nederland door de BVD wordt verricht.

De S.2 kwam zodoende noodgedwongen ertoe inlichtingen in te winnen omtrent de inwendige veiligheid van het gebiedsdeel Suriname. De BVD heeft de vorige S.2 dan ook een korte opleiding gegeven voor het operationele werk en hem kortgesloten op de vertegenwoordigers van de Amerikaanse, Britse en Franse inlichtingen (c.q. veiligheids)-diensten in het Westindische gebied. Het effect is evenwel gering gebleven, omdat de S.2 overkropt was met het verwerven van inlichtingen en geen tijd meer kon vrijmaken voor de bewerking van gegevens, zodat zijn rapportage omtrent de veiligheid in Suriname onvoldoende was. De MID zendt daarom thans twee officieren, met gedeelde taken, naar Suriname voor de S.2-taak; één van hen zal de bewerking der gegevens verzorgen. Beide officieren ontvingen zojuist een - korte - opleiding bij de BVD. Bovendien worden enige onderofficieren meegezonden. Het zal echter naar het oordeel van de MID noodzakelijk zijn om in het bijzonder bij de verbindingdienst

GEHEIM

GEHEIM

van de TRIS enige functionarissen te verwijderen, omdat deze te nauwe bindingen blijken te hebben met extreme Surinaamse groeperingen. De nieuwe opzet biedt echter een goede kans om een redelijke rapportage te verkrijgen en t.z.t. met de inmiddels te verbeteren CID samen te werken, zoals zou behoren.

BVD

9. De BVD heeft met klem bij de Amerikaanse inlichtingendienst aangedrongen op een goede samenwerking met de S.2-TRIS, in het bijzonder wat betreft de bewerking, omdat de indruk gekregen was dat onverantwoorde inlichtingen omtrent Suriname het State Department bereikten en aanleiding zouden kunnen geven tot een onjuiste beoordeling, met als mogelijk gevolg onverantwoorde stappen. Bovendien werd nog eens aangedrongen om de omtrent Suriname verkregen inlichtingen volledig ter beschikking van de BVD te stellen, opdat in Nederland - waar de BVD uit eigen operaties ook eigen inzicht verkrijgt in de activiteiten van hier te lande verblijvende Surinamers, uitlopers van groeperingen in Suriname met contacten in andere landen - het maximum aan kennis beschikbaar is.
10. Buiten zijn hierboven vermelde taak in het kader van de samenwerking in Koninkrijksverband, waarvoor de BVD een bijdrage kan leveren, heeft de Nederlandse veiligheidsdienst ook een rechtstreeks belang bij een goed functionerende veiligheidsdienst in Suriname. Er zijn vele Surinamers in Nederland die extremistische neigingen vertonen, veelal nationalist met een zekere sympathie voor het links-extremisme, en die als zodanig de aandacht van de BVD vragen. De BVD heeft dus belang bij achtergrondinformatie, welke eigenlijk door de CID zou moeten worden verstrekt. Zowel de BVD als de MID mist dus de vereiste medewerking van het gebiedsdeel Suriname waar dit een eigen taak heeft.
11. De BVD zou zich noodgedwongen hierbij kunnen neerleggen, omdat hij zijn werkzaamheid tot Nederland beperkt. De MID evenwel heeft naast de externe beveiliging van Suriname, de beveiliging van een eigen onderdeel in Suriname te verzorgen en de S.2 is dus genoodzaakt zichzelf te helpen.
De politieke ontwikkeling in Suriname, gezien in verband met die in de omringende landen en geplaatst tegen de achtergrond van de slechte economische toestand, vraagt wel bijzondere aandacht op het stuk van de interne en externe veiligheid. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de raciale tegenstellingen zich nog aanmerkelijk verscherpen, in het bijzonder tussen de opkomende Hindoestanen en de zich bedreigd gevoelende Creolen, zoals dit ook reeds in het aangrenzende Brits-Guyana is geschied.
De BVD, die hier geen eigen taak heeft, kan zich distantiëren, zij het ten nadele van zijn eigen taak in Nederland en ten nadele ook van het belang van Suriname dat hier ten onrechte renonceert. De MID daarentegen zal dit niet kunnen. De raciale tegenstellingen kunnen buitendien wel degelijk

GEHEIM

GEHEIM

leiden tot verstoring van de openbare orde en rust en alsdan zal de TRIS wel bijstand moeten geven aan de Politie. Naar voorkomt heeft de Vice Minister-President ook een eigen verantwoordelijkheid met betrekking tot Suriname.

Aan beide instanties zal de BVD, zoveel het in zijn vermogen ligt, medewerking blijven verlenen en in het bijzonder de MID volledig op de hoogte houden van alhetgeen van belang kan zijn voor de beoordeling van de in- en uitwendige veiligheid van Suriname.

 mli

GEHEIM